

/Uppdaterad version av artikel publicerad i Dagens Nyheter 17 november, Jakarta Post 26 november och Economic and Political Weekly, Mumbai./

Om ni har problem med översättningen till Norska, kontakta mig!

Indonesiens kanske främste rättighetsaktivist, den alternative nobelpristagaren Munir, har dödats genom arsenikförgiftning. Han spelade en viktig roll i bl.a. norskt stöd till människorättsbaserad demokrati. Mordet som skakar Indonesien är också en internationell fråga. Hanteringen av fallet blir ett viktigt test på Indonesiens nya president och regering samt det internationella samfundets engagemang.

Den alternative nobelpristagaren Munir, Indonesiens kanske främste, modigaste och mest nydanande demokrati- och människorättskämpe, finns inte längre. Vid god hälsa och endast 38 år gammal bordade den redan legendariske aktivisten Garudas kvällsflyg till Amsterdam den 6 september, för ett studieuppehåll vid universitetet i Utrecht. Under flygningen drabbades han av våldsamt illamående. Han fick den läkarvård som var möjlig att ge ombord, men i gryningen strax innan landningen var han död. Nyheten drunknade i bomben två dagar senare utanför Australiens Jakarta-ambassad och mystiken blandades med sorg och uppgivenhet. Men nu har allt förbytts i stora rubriker och vrede, både i Indonesien och internationellt. Det förbryllande sena resultatet från den holländska obduktionen visar nämligen, att Munir förgiftats av arsenik.

Medan hustrun, fackföreningsledaren Suciwati, och de två barnen, fick vänta, informerades först diplomater, politiker och Indonesiens nye president General Susilo Yudhoyono. Men så läckte informationen ut och efter betydande förvirring, krav från nationella och internationella rättighets- och demokrati organisationer samt tidigare mottagare av det alternativa nobelpriset, debatt i parlamentet och presidentens medgivande har nu de indonesiska myndigheterna inlett en kriminalundersökning, samtidigt som en oberoende kommission ska se närmare på vad som hänt.

Munir hade tappat räkningen på alla mordhot mot honom och attentat mot verksamheter som han stött. Internationellt blev han mest berömd för sin modiga kampanj mot Soehartos tortyr- och dödsskvadroner liksom undersökningarna av de

Indonesiska övergreppen på Öst-Timor samt militärens och de halvprivata milisernas fortsatta framfart, bl.a. i Aceh.

Det mesta tyder på, att han lönmördades i den tradition av fegt och brutalt våld som han själv var den främste att bekämpa och som många trodde skulle vara förbi med Soeharto-diktaturens fall. Vi har fått ytterligare ett bevis på hur mycket som återstår att göra. Polisen, militären och juristerna är en del av problemet. De utsattes ständigt för Munirs skarpa kritik. Svaret på frågan om de kan utveckla lika mycket energi i jakten på hans mördare som på de av väst demoniserade muslimska terroristerna blir ett gott test på den nya regeringens vilja och kapacitet liksom på det internationella samfundets engagemang. Munirs hustru och en av de organisationer han startade (*The Indonesian Human Rights Watch Imparsial*) har redan fått motta mordhot med krav på att inte dra in den indonesiska armén i undersökningarna. Protester samt krav på en trovärdig och effektiv utredning av mordet strömmar nu in, både i Indonesien och internationellt. Det holländska parlamentet förväntas hålla en brådskande extra debatt om mordet på tisdag. Norge måste sälla sig till det internationella försvar som en ledande och oss närstående MR och demokratiaktivist och hans medarbetare och familj har rätt att förvänta sig!

För Munirs arbete måste gå vidare. Han personifierade det bästa i det nya Indonesien. I början av 90-talet gjorde han upp med rollen som ständigt knivbevapnad muslimsk ungdomsextremist till förmån för det sociala muslimska budskapet. Det (och en god portion humor mitt i allt elände) blev hans rättesnöre i kampen för mänskliga rättigheter och demokrati. Dessutom satt han inte på kontoren vid rättshjälpinstitutet i Surabaya och Jakarta och väntade på förtryckets offer. Istället gick han ut på fältet och sa åt dem att de måste organisera sig – om han själv skulle kunna hjälpa dem och om orättvisorna skulle kunna bekämpas. Så förenade han arbetet för mänskliga rättigheter med arbetarnas fackliga kamp, med böndernas strid för att få tillbaka jorden, och med kampanjerna mot militärens och milisernas övergrepp, både i Indonesien, inklusive i Aceh, och på Öst-Timor. Så ville han bedriva sannings- och försoningsarbetet, ända tillbaka till massmorden 1965-1966, då han själv föddes. Och så ville han förvandla elitistiska NGO-organisationer till demokratiska folkrörelser, vilka då, men bara då, skulle kunna spela en avgörande roll i politiken.

Inte undra på att han fascinerades av demokratins framväxt i Skandinavien och hoppades på mer samarbete med oss. Han var t.ex. en av dem som gjorde det möjligt

att genomföra den serie omfattande studier (som Norge och Sverige delfinansierar och som jag själv delar ansvaret för tillsammans med den indonesiska forskarorganisationen DEMOS) av demokratiseringens problem och möjligheter, på grundval av aktivisternas egna erfarenheter. Syftet var och är att bygga en ny och mer effektiv agenda. Med mordet på Munir får oss en kylig vind från Soeharto-tiden att åter rysa i den tropiska värmen. På den första presskonferensen i Jakarta efter beskedet om mordet svepte hustru Suciwati sin norska lusekofta tätt omkring sig. Stödet till det fortsatta arbetet är viktigare än någonsin.

*Olle Törnquist, Professor i statskunskap och utvecklingsforskning vid Oslo
Universitet*